

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 16 Mayıs, 1929

Sayı: 129

„Parça - Fikir” Değil «Bütün - Fikir» Lâzım...

Mehmet İzzet Bey «Hayat»ın «127» numaralı nüshasında neşrettiği «Usul Kavgası» nam makale ile Bergson'un «hadsî usul»üne temas ediyor ve bunu memleketimizde henüz hiç tanınmayan Bertrand Russel gibi mantıkçı ve riyaziyeci bir feylesofa tenkit ettiriyor: güzel; fakat kendine mahsus bir felsefesi olan bu münekkidin sistemini, madde ve ruhu ne suretle telâkki ettiğini ve bunlar arasında bulduğu münasebetleri, metafizik hakkındaki fikirlerini göstermeden Bergson'un sadece usulüne hasredilmiş bir tenkidin «iphamdan ari fikirler» olabileceğini hiç zannetmiyorum. Bergson ve Russel birer «ideologue», yani fikriyatçı veya kalem kavgacıları olsalardı onları bu suretle tutuşturmakta hiç bir beis olmazdı. Halbuki bunların ikisi de başlıbaşına birer felsefe vücade getirmiş şahsiyetler olduğundan birbirleriyle mücadelelerinin mahiyet ve kıymeti bütün felsefelerinin insicam ve vahdetile anlaşılabilir. Bu yapılmadıkça yekvücut bir felsefenin yalnız bir noktasına tevcih edilmiş okları göstermek bizi Russel'den istifade ettirmedeği gibi Bergson'un hatalı müddealarından da kurtarmaz. Hiç şüphe yok ki felsefi hayatımızın inkişaf ve terakki-si, her yerde olduğu gibi, bizde de mütemadi tenkitlerle olacaktır. Yalnız bu tenkit hakikaten semereli olmak için evvelâ sistemlerin sistemlerle karşılaştırıl-

ması ve tenkidin bundan sonra gelmesi lâzımdır. Çünkü terkip mahsulü olan felsefe sistemlerinin ihtiva ettiği parça-fikir ve parça - müddeaların kuvvet ve kıymetleri, dahil oldukları terkiplerin içinde anlaşılabilir. Nitekim Bergson'un «hads» iddiası, onun ancak madde, ruh ve tekâmül hakkındaki telâkkilerinden örül-müş bir terkip içinde makuldür. Fizik zamanı psikolojik zamandan tamamen ayıran ve birinde cari olan «sebebiyet»i diğerinde bulamıyan, birini sırf afakî ve kemmî, diğerini de sırf enfüsi ve keyfi gören bir feylesofun fizik usulleri haricinde bir usul aramasından daha zarurî bir şey olabilir mi? Bu hale göre Bergson'a yapılacak muhalefetin temelini usul mes'elesi değil, ruhiyat meselesi teşkil eder. Bizi Russel'in tenkitlerinden istifade ettirmek isteyen İzzet Beyden evvelâ Bergson'un ruhiyatına karşı muhalifinin yapmış olduğu ruhiyatı tanıtmasını beklemek icap etmektedir. Bu yapıldıktan sonradır ki okuyucular usul kavgasını bir dereceye kadar ısrabilirler?

Russel'in nazariyeleri bazı noktalarda «pluraliste»lere çok yaklaştığı halde bir çok noktalardan bunlardan derin bir surette ayrılır. On dokuzuncu asrın son rub'unda hâkim olan zihniye muhalefeti - anti - intellec-tualizme - karşı bir gün yeni bir zihniyetçilik - intellectualisme - yani bir nevi yeni *tenevvür felsefesi* başlamıştır.

İlhamlarını daha çok his, irade, insanlık gibi beşerî hadiselerden alan ve binnetice yeni bir «anthropomorphisme» yapmış olan zihniye muhalifliğini bir de yeni riyaziye ve yeni fizikin verdiği bir mantık adesesinden geçirmek elbette lâzımdır. Bu vadide giden bir çok yeni feylosoflar arasında Russel bilhassa en ziyade temayüz etmiş şahsiyetlerden biridir. İzzet Bey usulünü değiştirerek bize bu feylesofun mantık ve riyaziye felsefesini ve bunlara istinat ettirdiği ruh ve madde tahlillerini yapar ve bunlardan istintaç edilmiş metafizik ile eyilik ve kötülük fikirlerini teşrih ederlerse Bergson hakkında arzu ettikleri bilva'ata tenkidi hakkile yapmış olacaklardır.

Tanzimattan Ziya Beye gelinceye kadar memleketimizde hâkim olan fikir hayat ve münakaşaları prensip ve sistemlerin gene prensip ve sistemlerle muhakemesinden ziyade bunlardan koparılmış fikir ve mezhep parçalarının birbirleriyle çarpıştırılmalarına dayanıyordu. Bunun da başlıca sebebi o zamanki Osmanlı cemiyetinin mahlût bünyesinden geliyordu. Bu gün ise milli vahdet ve mefkûresi olan bir millet halinde yaşıyoruz. Binaenaleyh artık parça-fikirler ile değil bütün-fikirlerle yuğurulmak ihtiyaç ve zaruretindeyiz zannediyorum. Hele bu yuğurulmak sırf felsefe vadisinde olursa bütün-fikirlerle olan ihtiyaç büsbütün kat'ileşir sanıyorum.

MUSTAFA ŞEKİP

ANKARA'DA

Resim ve Heykel Sergisi

On beş nisan'da Ankarada açılmış olan genç ressam ve heykeltıraşlar sergisi büyük bir alâka ile takip edilmiye değer bir san'at hareketidir. On bir genç san'atkâr eserlerini teşhir etmişlerdir. Hiç şüphesiz bunların hepsi aynı kuvvetde değil ise de hepsinde ciddi bir say ve iyi bir teknik mevcuttur.

Bu teknik bilhassa bazı eserlerde kuvvetle göze çarpmaktadır. Bu genç san'atkârların bilâ istisna hepsini eski prensiplerden ve kolay maharetden kaçındıkları için tebrik ederken kendilerini şimdi moda olan bir takım cereyanlara tamamiyle bırakmalarını temenni ederiz.

Ben burada serginin tam bir tenkidini yapmak iddiasında değilim. Katalog sırasile artistlerin isimlerini sayacak ve haklarında samimiyetle ufak tefek bazı fikirler serdedeceğim.

Ali Avni bey — Teşhir ettiği bir natürmort, bir portre, bir peyzaj ve bir de nü etüdü vardır. Artist şimdiden san'atine sahiptir. Fakat istikbalde el alışkanlığından kendini kurtarabilirse çok kazanacaktır. Fakat her halde bu genç san'atkâr kabiliyetlidir.

Hale ASaf hanım — Bende çok hassas ve çok zeki olduğu tesirini bıraktı. Genç adam portresi çok serbest ve yorulmadan çalışılmıştır. Renk ve hatları göze hoş görünmediği için genç kız portresini daha az beğendim. Çok cazip ve samimî birer taslak halinde olan Bursa peyzajları güzel bir tazelik ve renk tesirini bırakıyor. Hale hanımın

çok güzel ve nadir bir istidadı vardır. Bu kabiliyetten cesaret alarak taslaklarla iktifa etmemelidir. Gelecek salon için kendisinin bütün fikrini ve kuvvetini gösterecek bir eser yapmalıdır. Çok şeyler bekleyebiliriz.

Zeki bey — Diğer bir çok eserleri arasında iki natürmort vardır. Bunların çalışışı bir az kuru ise de terbiyeli bir gözün ve kendisinden çok emin bir elin evsafı var. Almanların sertliklerinin intibai bu san'atkârın şahsı meziyetini boğmaktadır.

Ümit ederim ki istikbalde bu meziyyetler kendilerini daha serbestce göstereceklerdir.

Muhittin Sebati bey — Tablolarındaki çok ince hassasiyet en küçük farklara kadar kendini gösteriyor. Yalnız taslakların cazibesile iktifa etmiştir diyemiyecemiz. Ziya Talat beyin portresinde san'atkâr modelini karakterini o derece kavramağa çalışmış ki sarfetmiş olduğu kuvvet ve yorgunluk eserinde görünüyor. Bu samimî arzusundan ve hakikati aramak için sarfetmiş olduğu gayretten dolayı sayanı tebriktir. Teşhir etmiş olduğu dokuz tablo kabiliyeti san'atkâranesinin muhtelif cephelerini ve zenginliğini gösteriyor. Sebati bey aynı zamanda bir heykeltıraştır.

Teşhir etmiş olduğu üç büst istidadının şahsiyetini, hususiyetini göstermektedir. Vatan için ölen namına düşündüğü bir abidenin taslağı böyle işler için türkiyenin kendi vatandaşlarına müracaat edebileceğini gösteriyor.

Cevat bey — Eserlerinin sergide mümtaz bir surette tanzim edilmiş olması kendisi için bir bahtiyarlıktır. Ortada büyük bir kompozisyon dekoratif ve onun etrafında Brütanya'ya ait peyzajlar. Bu eserler Brütanya'nın sert ve haşin tâbiatını tamamen göstermektedir. Cevat bey bu güzel görüşünü Anadolunun bir çok memleketlerinde istimal edebilir.

Ali Münip bey — Muhtelif Paris ve Brütanya manzaraları ile bazı dekoratif ve fantezi etütler teşhir etmiştir. Leyla ile Mecnun hikâyesine ait olarak yapmış olduğu kompozisyon ile millî hikâyelere karşı hususî bir meyli olduğu görünüyor. Bu san'atkârda daha ziyade tezyinî şeylere rağbet hissölünüyor. Ve ümit ederim ki ileride büyük kompozisyonlara girecektir.

Madam Ali Münip — Güzel bir zevk ile lüks kitapları illüstre edebilir. Evimin bahçesinde ve kar namındaki sulu boya ile canlandırılmış basit eserlerinde bahçenin sükununu ve kışın hüznünü sevimli bir tarzda ifade etmiştir.

Nurullah Cemal bey — Ağaçlar altında oturan kadını geniş surette çalışılmıştır. Ve natürmortları kudretli tuşları ve renklerle ciddi bir görüş ve teknik kıymetini gösterir ve tastik etdirir.

Şeref Kâmil bey — On dokuz resim teşhir eden bu san'atkârın eserlerinde düşünceli bir çalışış, kuvvetli bir irade ve samimî bir kanaat görünüyor.

Naci paşanın hareminin por-

tresi küçük bazı zaif noktalarına rağmen salonun en iyi portrelerinden biridir.

Diğer genç kadın portresi bir az kuru olmasına rağmen bu artistin şimdiden san'atine çok sahip ve hakim olduğunu gösteriyor.

Paris peyzajları ve fevkalâde mana ve ifadeli olan Ankara Kalesi, bilhassa çok orijinal bir görüşle yapılmış olan Nis limanı bu genç san'atkârın erken kemale çok kuvvetle şahittirler.

Şeref beyin çok kıymetli eserler vücûde getirmesi için daha serbestce çalışması yetecektir.

Refik Fazıl bey— Çok ihtimamla çalışan hassas bir san'atkârdır. Salıncakta istirahat tablosu kuvvetli bir bilginin mahsulü ve asil ilhamların ince bir şirin ifadesi arzusudur. Vücûdu beşeri değiştirmek hususundaki meyli bence pilastik bir anlayıştan ziyade bir inhimaki şairanedir. Ben kendi hesabıma bu tarzın taraftarı değilim. Ben Refik beyin bir insan karakteri tespit etmeye çalıştığı portresini tercih ederim. Görülüyor ki san'atkârın mizacı onu insanların derunî hayatını ifadeye sevk ediyor. Bu mizacını ve san'at hakkındaki anlayışını gösterebilecek bir üslup bulabilir.

Sabiha hanım— Yalnız bir küçük gövde etüdü göndermiştir. Bir eseri iddiakârane olmasına rağmen çok zarif ve mahirane yapılmıştır. Bu sergide gördüğünüz muhtelif üslup ve yeni mekteblere ait eserler ziyaretçiler üzerinde hiç şüphesiz bir az şaşırtıcı bir tesir yapıyor. Bunu tabii görmeli ve halkın bu anlayışsızlığından şikâyet etmemelidir. Diğer taraftan genç san'atkârların da bir müddet için olsa bile günün zevkine ve nazariyelerine kendilerini kaptırmalarına hak verilmelidir.

Garpla temas neticesinde iyi görmeği, mukayeseyi, tenkidi öğrenmişler kendi eserlerindeki

hata ve zaıfları ayırt etmeği, başka eserlerdeki güzellikleri takdir etmeği öğrenmişlerdir.

Paris atelyelerinin havasının bütün istidatlar üzerine olan münebbih tesiri ve buranın his ve fikir terbiyesinin ruhlarda bıraktığı derin ve daimî intibalar herkesce tastik edilir. Bundan sonra san'atkârın devamlı bir gayretle eserlerine fitri vergilerini koyması ve şahsiyetini tebarüz ettirmesi lâzımdır. Eğer Avrupada ikametini yaptığı tesir yalnız mukallitler yetiştirmek olacaksa fena bir netice vermiş demektir. Eserlerini takdir ettiğim san'atkârların hepsi muhtelif derecelerde hususî görüş ve anlayış sahibidirler. Her zaman eserlerinde samimî olarak kendi anlayışlarına tercüman olmalıdırlar.

Türkiye faal hayatının bütün tezahüratı, manzaralarının güzelliği, sahillerinin değişiklikleri, çiçekleri ve renklerle genç san'atkâr için birer ilham menbaıdır. Kafkasta İzmir körfezine, Kara denizden Toroslara kadar çiftçiler ve çobanlar arasında muhteşem san'at abidelerini havi şehirlerden en basit köyceğizlere kadar her yerde bu memleketin çocukları mevzular, yeni fikirler kuvvetler ve ihtisaslar bularak istidatlarını çalıştırabilirler.

Halk veya yüksek tabakada köylüler ve şık şehirliler arasında san'atkârlar bazan pek büyük eserlere mevzu teşkil edebilecek çehrelere tesadüf edebilirler. Fakat münevver tabakadan da bu san'atkârlarla daha fazla alâkadar olmaları ve onları bilhassa maddî suretle teşvik etmeleri beklenir. Hükûmet bu san'atkârlara tahsiletlemek imkânını bahş etmekle ilk alicenabane hareketi ifa etmiş oluyor. Bugün bu san'atkârların tamamen serbest ve yalnız san'at için çalışabilecek bir vaziyette bulunmaları icap eder. Bu herkesin menfaati iktizasındandır, bugün sa-

natkârların asrî memleketlerde ne mühim rol oynadıklarını artık anlamak lâzımdır.

San'atkârı yalnız bir lüks işi addetmemelidir. San'at hakikî harsın ayrılmaz bir cüzüdür. Zannederim ki bu memlekette bu fikrin yerleşmesi için daha çok uğraşmak icap edecek. Müreffeh bir hayat sürenler salonlarını fotoğraflarla ve fabrikada imal edilmiş eşyalarla süslemenin nakadar zevki selime muhalif olduğunu anladıkları gün bir terakkiye doğru ilk büyük hatveyi atmış olacaklardır. İşte o gün güzel bir peyzaj veya bir portirenin kıymetini anlayabilmek için lâzım olan malûmatı elde edebilmek üzre san'atkârlara ve onların eserlerine rağbet etmiye başlayacaklardır.

Başka hiç bir meziyetim olmamakla beraber bir çok uzun seneler Atelye ve sergilerdeki pratığım genç türk arkadaşlarıma karşı olan muhabbetim ve hiç şüphesiz bir san'atkâr hissinin ıstıraplarını çok samimî olarak anladığımdan ve neden itiraf etmemeli, aynı zamanda bu memlekete beni rabteden bir çok sıkı ve manevî rabitalardan dolayı buradaki tenkitleri ve nasihatleri yazmak selâhiyetini kendimde bulabildim. Söylediklerimin derakap bir netice vereceğini ummam. Fakat bazı şeyleri mütemadiyyen söylemekten usanmamalı.

Bazan çok uzak bir istikbalin tohumunu şimdiden ekmek lâzımdır. San'atkârların izzeti nefsi çok naziktir. Ve esasen bu hassasiyet onların tekâmülleri için elzemdir.

Fakat zannetmem ki hiç kimse Ankara san'atkârlarının gayretine şahit olan ve onlara çok parlak bir istikbal temenni eden ve yakında gene Türk san'atkârlarının kendi memleketlerinin karakterini ifade eden eserlerinin teşhirini bekleyen bir tecrübedide meslekdaşa karşı kırılınsınlar.

GABRİYEL